

Kangasala

OKSALLA YLIMMÄLLÄ

Laaja hyvinvointikertomus 2021-2024

Tilannekuva kangasalaisten hyvinvoinnista ja
kaupungin tekemästä hyvinvoinnin
edistämistyöstä vuosina 2021-2024

Johdanto

- Laaja hyvinvointikertomus laaditaan kerran valtuustokaudessa ja on lakisääteinen (Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä). Kertomus tarjoaa tilannekuvan ja arvion kuntalaisten elinoloista, hyvinvoinnista sekä tehdyistä toimenpiteistä asukkaiden hyvinvoinnin edistämiseksi. Tämä kertomus toimii myös pohjana tulevalle valtuustokaudelle ja uudelle laadittavalle lakisääteiselle hyvinvointisuunnitelmalle.
- Hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä ohjaavat Kangasalan kaupungin strategia sekä vuosille 2022–2025 hyväksytty hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelma. Kaupunkistrategian yhtenä tavoitteena on *hyvinvoivat ja terveet kaupunkilaiset*.
- Valtuustokauden hyvinvointitavoitteet ovat:
 - *Lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistäminen*
 - *Mielen hyvinvoinnin vahvistaminen*
 - *Arjen hyvinvoinnin tukeminen*
 - *Turvallisen ja viihtyisän arkiympäristön rakentaminen*
- Kuluneella valtuustokaudella tapahtui merkittävä yhteiskunnallinen muutos, kun sosiaali- ja terveysterveyst palvelut siirtyivät hyvinvointialueiden järjestämisvastuulle. Muutoksen seurauksena Kangasalla uusi hyvinvointilautakunta aloitti toimintansa 2023 vuoden alusta. Palvelurakenteen muutos vaikutti myös kuntien hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tehtäväkenttään. Tämä hyvinvointikertomus kuvaa Kangasalan tilannetta vain niiltä osin, jotka kytkeytyvät kuntien nykyisiin tehtäviin.

Laajan hyvinvointikertomuksen kokoaminen

- Kangasalan kaupungin laajan hyvinvointikertomuksen valmisteluun ja tietojen kokoamiseen ovat osallistuneet kaikki kaupungin palvelukeskukset.
- Syksyllä 2024 järjestettiin kaikkien kaupungin hyvinvointityön rakenteisiin kuuluvien ryhmien yhteinen työpaja, jossa valittiin hyvinvointikertomukseen tuleva indikaattoritieto. Valinnassa käytettiin pohjana THL:n ehdottamaa hyvinvointikertomuksen vähimmäistietosisältöä. Ehdotuksesta valittiin tiedot ja indikaattorit Kangasalle soveltuvin osin. Lisäksi päätettiin täydentää tietoa yksittäisillä indikaattoreilla. Lopulliset valinnat indikaattoreista ja muista tiedoista teki hyvinvoinnin ohjausryhmä ja kokonaisuus esiteltiin kaupungin johtoryhmälle marraskuussa 2024.
- Laajaa hyvinvointikertomusta tullaan käyttämään pohjana Kangasalan seuraavan hyvinvointisuunnitelman laadinnassa. Hyvinvointisuunnitelma kytkeytyy sekä kaupunkistrategiaan että palvelukeskusten vuosittaiseen taloussuunnitteluun.
- Laaja hyvinvointikertomus on esitelty keväällä 2025 tarkastuslautakunnalle, sivistyslautakunnalle ja hyvinvointilautakunnalle sekä valtuustolle. Laajan hyvinvointikertomuksen hyväksyi valtuusto xx.xx.2025.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen rakenteet Kangasalla

Hyvinvoinnin edistäminen Kangasalla

- Kaupungin jokainen toimiala edistää asukkaiden hyvinvointia omassa toiminnassaan ja tarjoamissaan palveluissa.
- Kangasalan kaupungin hyvinvointikoordinaattori huolehtii hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen seurannasta ja yhteistyöstä kunnan eri sektoreiden, muiden toimijoiden sekä alueellisten toimijoiden kanssa.
- Valtuustolle vuosittain koottava hyvinvointityön vuosiraportti, joka on tilinpäätöksen liitteenä, kuvaa hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelman tavoitteiden toteutumista palvelukeskuksissa ja poikkihallinnollisesti.

Hyvinvoinnin edistämisen rakenne

- Kangasalan hyvinvointityön poikkihallinnollinen rakenne uudistettiin valtuustokauden aikana, vuoden 2024 alussa.
- Kaikissa ryhmissä on edustettuna kaupungin eri toimijoita.
- Hyvinvoinnin johtoryhmänä toimii kaupungin johtoryhmä ja hyvinvoinnin ohjausryhmä ohjaa teemaryhmien työskentelyä.
- Jokaisessa teemaryhmässä on kaupungin poikkihallinnollisen edustuksen lisäksi sidosryhmien ja kuntalaisten edustajia.

Hyvinvointityön rakenne

Osallisuuden edistäminen

Aukkaiden vaikutusmahdollisuudet ja kanavat

Aukkaita osallistetaan monin eri tavoin palvelujen suunnittelussa ja kehittämisessä mm. erilaisin kyselyin. Aukkaiden vaikutusmahdollisuuksia ja kanavia on kuvattu tarkemmin Kangasalan osallisuus- ja vuorovaikutussuunnitelmassa. Suunnitelma löytyy kaupungin verkkosivuilta ja sitä päivitetään säännöllisesti.

Järjestöyhteistyö

Kangasalan kaupunki edistää järjestöjen ja kaupungin välistä yhteistyötä. Tarkoituksena on helpottaa tiedon löytymistä, vahvistaa kaupunkilaisten osallisuutta ja lisätä yhteistyön avoimuutta. Osana yhteistyötä järjestetään mm. järjestötreffejä, järjestöpiknik sekä koulutuksia järjestöjen edustajille. Vuosittain toteutettava kulttuuri- ja hyvinvointitori tarjoaa järjestöille foorumin, jossa ne voivat esitellä toimintaansa alueen asukkaille. Lisäksi järjestötiimi lähettää kuukausittain järjestökirjeen, joka sisältää ajankohtaista tietoa ja tiedotteita järjestöille.

Vaikuttamistoimielimet

Kangasalla toimii kolme lakisäätelystä vaikuttamistoimielintä: Nuorisovaltuusto, vammaisneuvosto ja vanhusneuvosto. Vaikuttamistoimielimet ottavat kantaa edustamansa väestöryhmien kannalta kaupungin palveluihin ja erilaisiin suunnitelmiin. Jokaisesta vaikuttamistoimielimestä on edustus yhdessä hyvinvointityön poikkihallinnollisissa ryhmissä.

Avustukset

Kangasalan kaupunki myöntää järjestöavustuksia tukemaan paikallisten yhdistysten ja järjestöjen toimintaa. Avustuksia myönnetään vuosittain kulttuuri-, liikunta- ja nuorisotoimintaan sekä yhteisöllisyyttä ja osallisuutta edistävään toimintaan.

Kangasalan kaupungilla työskentelee osallisuuskoordinaattori, jonka tehtävänä on edistää osallisuuden toteutumista kaupunkitasoisesti ja poikkihallinnollisesti sekä vastata järjestöyhteistyöstä.

Yhteinen työ Pirkanmaan hyvinvointialueen kanssa

- Kangasala tekee tiivistä yhteistyötä Pirkanmaan hyvinvointialueen (Pirha) kanssa hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi. Yhteistä hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä tehdään kaikilla toiminnan tasoilla strategisesta työstä, koordinaatioon ja asiakastyön tasolle saakka. Kaupunki perusti vuonna 2023 yhdyspintatyön sujuvuuden varmistamiseksi yhdyspintojen ohjaus- ja seurantaryhmän. Ohjausryhmässä on ollut mukana Pirhan yhdyspintapäällikkö.
- Kaupungin hyvinvointityön rakenteissa jokaisessa teemaryhmässä on yksi tai useampi Pirhan edustaja. Myös Pirhalla on useita hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen teemakohtaisia yhteistyöryhmiä kuntien kanssa, joilla varmistetaan tiedon kulku ja yhteinen suunta.
- Valtuustokauden aikana Kangasalan kaupunki antoi lausunnon Pirhan hyvinvointikertomuksesta ja –suunnitelmasta sekä sen liitännäisasiakirjoista. Niiden päätavoitteet ovat hyvin samankaltaiset kuin Kangasalan kaupungin. Pirhan hyvinvointisuunnitelman painopisteet ovat:
 - Yksilöllisten hyvinvointia edistävien valintojen mahdollistaminen
 - Liikkumisen ja aktiivisuuden edistäminen
 - Mielen hyvinvoinnin edistäminen ja tukeminen
 - Osallisuuden ja yhteisöllisyyden lisääminen
 - Arjen turvallisuuden lisääminen ja hyvinvointia edistävä elinympäristö

Ehkäisevä päihdetyön rakenteet ja toteutus

- Kaupunki toteuttaa ehkäisevää päihdetyötä osana toimintaansa. Ehkäisevän päihdetyön rakenteet ja vastuut on kuvattu tarkemmin ehkäisevän päihdetyön suunnitelmassa.
- Kuluneen valtuustokauden aikana ehkäisevää päihdetyötä on parannettu selkeyttämällä eri tahojen vastuuta sekä tekemällä yhteistyötä Pirhan kanssa. Valtuustokauden aikana hyvinvointityön rakenteiden uudistuksessa jaettiin aikuisväestön ehkäisevän päihdetyön vastuu hyvinvoiva kaupunkilainen -ryhmälle sekä lasten ja nuorten osalta opiskeluhuollon työryhmälle.
- Vuonna 2024 yhteistyö Pirhan kanssa tiivistyi ehkäisevän päihdetyön osalta, kun käynnistettiin yhteinen alueellinen ehkäisevän päihdetyön työryhmä. Lisäksi Pirha ja Pirkanmaan kunnat käynnistivät myös yhteistyön PAKKA-toimintamallin puitteissa. PAKKA-toimintamallin tavoitteena on yhteisöllinen päihdehaittojen ehkäisy.
- Pirha ja Pirkanmaan kunnat toteuttivat yhteistyössä päihdetilannekyselyn syksyllä 2024.
- Kaupunki on keskittynyt ehkäisevässä päihdetyössään erityisesti suuntaamalla lapsille ja nuorille päihdekasvatusta ja tarjoamalla huoltajille tietoa ajankohtaisista ilmiöistä nuorten päihteiden käyttöön liittyen. Kaiken ikäisille tarjotaan erilaisia päihteettömiä tapahtumia ja mahdollisuus viettää mielekkäästi vapaa-aikaa.

HYTE-kerroin

Mikä on HYTE-kerroin

- **Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen kerroin (HYTE-kerroin) on valtionosuuden lisäosa**, jota maksetaan HYTE-kertoimen ja asukasmäärän mukaan. Lisäksi kerroin skaalataan niin, että kaikkia Suomen kuntia vertaillaan keskenään. HYTE-kerroinraha maksettiin kunnille ensimmäisen kerran vuonna 2023.
- HYTE-kerroin koostuu tulosindikaattoreiden ja prosessi-indikaattoreiden keskiarvosta.
 - Prosessi-indikaattorit kuvaavat kunnan voimavaroja ja toimenpiteitä hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi. Niiden avulla mitataan nykytilannetta.
 - HYTE-kertoimen tulosindikaattorit mittaavat väestön hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tuloksellisuutta väestötasolla.
Tulosindikaattoreista lasketaan kahden viimeisimmän vuoden erotus kuvaamaan tapahtunutta muutosta.

HYTE-kerroin

HYTE-kerroin, 1 000 €				
	2021	2022	2023	2024
Kangasala	601,2	591	641	679,7

HYTE-kerroin, 0 - 100				
	2021	2022	2023	2024
Kangasala	66	64	69	66
Lempäälä	66	77	75	73
Nokia	65	71	75	72
Ylöjärvi	64	66	72	69

- Kertomuskaudella Kangasalan saama HYTE-kerroinraha on noussut vuosittain.
 - HYTE-kertoimeen vaikuttavien prosessi-indikaattoreiden osuus on noussut tasaisesti, mutta tulosindikaattoreiden suunta on vaihdellut.
 - Myös väestönkasvu on vaikuttanut saatuun rahamäärään, koska HYTE-raha maksetaan asukasluvun mukaan.
- Kangasalan sijoittuminen kaikkien kuntien vertailussa on noussut vuosittain ja Kangasala kuuluu vuoden 2024 HYTE-kertoimen perusteella parhaaseen 20 prosenttiin kunnista.

HYTE-kerroin, tulosindikaattorit

- Koska HYTE-kertoimessa ei mitata vain kunnan tilannetta vaan kunnat skaalataan paremmuusjärjestykseen, näyttävät jotkut tulosindikaattorit heikommalta kuin todellinen tilanne on.
- Tulosindikaattoreista Kangasalla skaalatun HYTE-kertoimen pisteet ovat pudonneet seuraavien indikaattorien osalta: kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitojaksot 65 vuotta täyttäneillä, toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 25 - 64-vuotiaat ja koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17 - 24-vuotiaat.
- Väestötilastoissa toimeentulotukea saaneiden määrä ei ole muuttunut vaan pysynyt samana. Myös koulutuksen ulkopuolelle jääneiden määrä on jopa pienentynyt 0,4 prosenttiyksikköä vuosien 2022 ja 2023 välillä. Ainoastaan ikääntyneiden kaatumisiin liittyvät hoitojaksot ovat hiukan lisääntyneet.
- Muutos edellä mainittujen pisteissä johtuu siitä, että joissakin muissa kunnissa positiivinen muutos on ollut suurempi.
- Nuorten terveyden tilan kokemuksen ja ylipainon osalla skaalatun HYTE-kertoimen pisteet ovat säilyneet samana.

Tulosindikaattoreiden keskiarvo (HYTE-kerroin) 0-100

	2021	2022	2023	2024
Kangasala	45	51	54	43
Lempäälä	52	63	59	53
Nokia	41	53	55	52
Ylöjärvi	44	53	58	57

HYTE-kerroin tulosindikaattorit skaalattuina

		2021	2022	2023	2024
Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitojaksot 65 vuotta täyttäneillä, skaalattu HYTE-indikaattori	Kangasala	43	45	62	38
	Lempäälä	32	50	59	34
	Nokia	18	45	64	100
	Ylöjärvi	39	51	60	100
Kokee terveydentilansa keskinäiseksi tai huonoksi, skaalattu HYTE-kerroinindikaattori	Kangasala	34	34	62	62
	Lempäälä	34	34	59	59
	Nokia	33	33	59	59
	Ylöjärvi	41	41	50	50
Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17 - 24-vuotiaat, skaalattu HYTE-kerroinindikaattori	Kangasala	54	57	62	45
	Lempäälä	43	64	60	50
	Nokia	48	60	57	49
	Ylöjärvi	44	63	100	49
Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 25 - 64-vuotiaat, skaalattu HYTE-kerroinindikaattori	Kangasala	42	61	52	22
	Lempäälä	45	72	34	32
	Nokia	36	58	60	24
	Ylöjärvi	44	53	49	42
Työkyvyttömyyseläkettä saavat 25 - 64-vuotiaat, skaalattu HYTE-kerroinindikaattori	Kangasala	43	51	41	45
	Lempäälä	100	100	100	100
	Nokia	49	59	44	36
	Ylöjärvi	43	54	38	46
Ylipaino, skaalattu HYTE-kerroinindikaattori	Kangasala	56	56	45	45
	Lempäälä	56	56	45	45
	Nokia	62	62	47	47
	Ylöjärvi	55	55	52	52

HYTE-kerroin, prosessi-indikaattorit

- Kangasalan vahvuus HYTE-kertoimessa on prosessi-indikaattorit, joihin pystytään monelta osin vaikuttamaan suhteellisen lyhyessäkin ajassa.
- Prosessi-indikaattoreiden pisteiden keskiarvo on noussut vuosittain vuodesta 2022 eteenpäin.
- Kaupunki on kehitetty kertomuskauden aikana systemaattisesti toimintaa ja prosesseja niin, että TEAviisari kyselystä tulevat prosessi-indikaattoreiden pisteet paranevat tai pysyvät samalla hyvällä tasolla.

Prosessi-indikaattoreiden keskiarvo (HYTE-kerroin), 0-100				
	2021	2022	2023	2024
Kangasala	86	77	84	88
Lempäälä	80	91	91	92
Nokia	88	88	95	91
Ylöjärvi	83	79	86	81

Prosessi-indikaattorit aihealueittain

Prosessi indikaattoreiden keskiarvo	
Kuntajohdon prosessi-indikaattoreiden keskiarvo (sisältää 5 indikaattoria)	100
Liikunnan prosessi-indikaattoreiden keskiarvo (sisältää 5 indikaattoria)	100
Perusopetuksen prosessi-indikaattoreiden keskiarvo (sisältää 4 indikaattoria)	80,5
Kulttuurin prosessi-indikaattoreiden keskiarvo (sisältää 1 indikaattorin)*	0

*Indikaattori edellyttää, että kunta madaltaa kulttuuriin osallistumisen kynnystä vertaistoiminnalla kuten kulttuuriluotsi tai -kaveri toiminnalla.

Kangasalan
väestötietoa

Väestö ja väestöennuste

	2021	2022	2023	2024	Väestö ennuste 2030 (laskettu 2021)
Koko väestö	32 622	32 959	33 473		34 456
0 - 15-vuotiaat, % väestöstä,	19,9	19,6	19,2		17,6
15 - 64-vuotiaat, % väestöstä	60,4	60,6	61,0		59,4
65 - 74-vuotiaat, % väestöstä,	11,5	11,3	10,9		11,1
75 - 84-vuotiaat, % väestöstä	7,2	7,5	7,8		9,5
85 vuotta täyttäneet, % väestöstä	2,3	2,4	2,5		3,7
90 vuotta täyttäneet, % väestöstä	0,8	0,8	0,8		1,2

- Kangasalan väkiluku on kasvanut vuosien 2021-2023 välillä 851 asukkaalla ja kasvu on jatkunut myös vuonna 2024.
- Kangasala kasvu syntyy muuttoliikkeestä. Maan sisäisessä muuttoliikkeessä Tampereen seutu on viime vuosina ollut yksi muuttovoittoa keränneistä ja tämä näkyy positiivisena kasvuna myös Kangasalla. Myös maahanmuutosta tuleva väestönkasvu on Tampereen kaupunkiseudulla voimakasta.
- Kangasala oli vuonna 2024 Tampereen kaupunkiseudulla kolmen nopeimmin kasvavan kunnan joukossa ja koko maassa sijalla 7 (12/2024).
- Syntyvyys on koko maassa laskenut viime vuosina ja näin on tapahtunut myös Kangasalla. Kangasalan syntyvyys on kuitenkin selkeästi parempi kuin koko maassa tai Pirkanmaalla keskimäärin.
- Luonnollinen väestönlisäys eli elävänä syntyneiden ja kuolleiden erotus oli vuonna 2022 -13 ja vuonna 2023 -20.

Väestötietoa

- Kangasalla asuu paljon lapsiperheitä ja niiden osuus kaikista asutokunnista on 26 prosenttia. Määrä on suurempi kuin keskimäärin Suomen kunnissa tai Pirkanmaalla.
- Yli 75-vuotiaiden asutokuntien määrä on maan keskitasoa ja heijastelee väestörakenteen vanhenemista.

- Pitkäaikaisesti toimeentulotukea saaneiden määrä eri ikäryhmissä on pysynyt samalla tasolla vuosina 2021-2023.
- Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saavien määrä on kaikissa ikäryhmissä alhaisempi kuin koko maassa tai Tampereen seudulla keskimäärin.

Asutokunnat vuonna 2023

- Asutokuntia yhteensä 15 427
- Asutokunnat, joissa lapsia, 26 %
- 75-vuotta täyttäneiden asutokunnat 16,5 %, joista yksin asuvia 51,6 %

Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet vastaavan ikäisestä väestöstä

	2021	2022	2023
18 - 24-vuotiaat, %	1,5	1,7	1,6
25 - 64-vuotiaat, %	1,3	1,2	1,2
Lapsiperheet, % lapsiperheistä	0,8	0,8	1

Elinvoiman edistäminen

Työvoima ja työttömyys

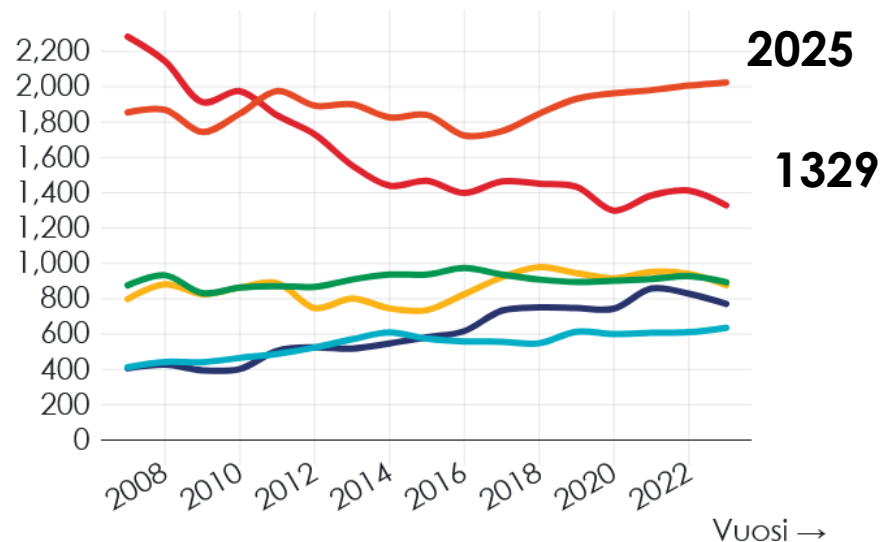
	2021	2022	2023	2024
Nuorisotyöttömät, % 18 - 24-vuotiaasta työvoimasta	14,3	9,3	8,3	13,2
Pitkäaikaistyöttömät, % työvoimasta	2,6	2,2	2,2	2,7
Työlliset, % väestöstä	45,1	45,9	45,4	
Työttömät, % työvoimasta	8,5	6,8	6,9	8,4
Vaikeasti työllistyvät (rakennetyöttömyys), % 15 - 64-vuotiaista	3,7	3	2,7	3
Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17 - 24-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä	5,1	6	5,6	

- Työllisten osuus väestöstä Kangasalla on pysynyt viime vuosina melko muuttumattomana.
- Vuonna 2022 työttömien osuus työvoimasta alkoi pienentyä, mutta vuonna 2024 se lähti jälleen kasvuun. Työttömyys lisääntyi kaikissa ikäryhmissä.

Elinvoima ja työpaikat ja toimialat

■ C Teollisuus ■ F Rakentaminen ■ G Tukku- ja vähittäiskauppa ■ N Hallinto- ja tukipalvelutoiminta ■ P Koulutus
■ Q Terveys- ja sosiaalipalvelut

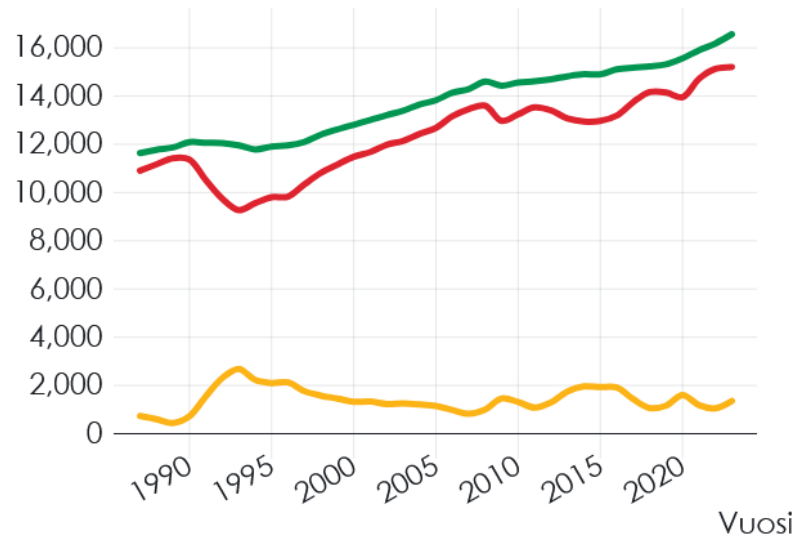
↑ Lkm

Kuva: Alueella työssäkäyvät (työpaikat) muuttujina Työpaikan alue, Toimiala, Sukupuoli, Vuosi ja Tiedot (Lähde: Tilastokeskus, työssäkäynti, päivitetty: 2024-12-17)

■ Työlliset ■ Työttömät ■ Työvoima

↑ Lkm

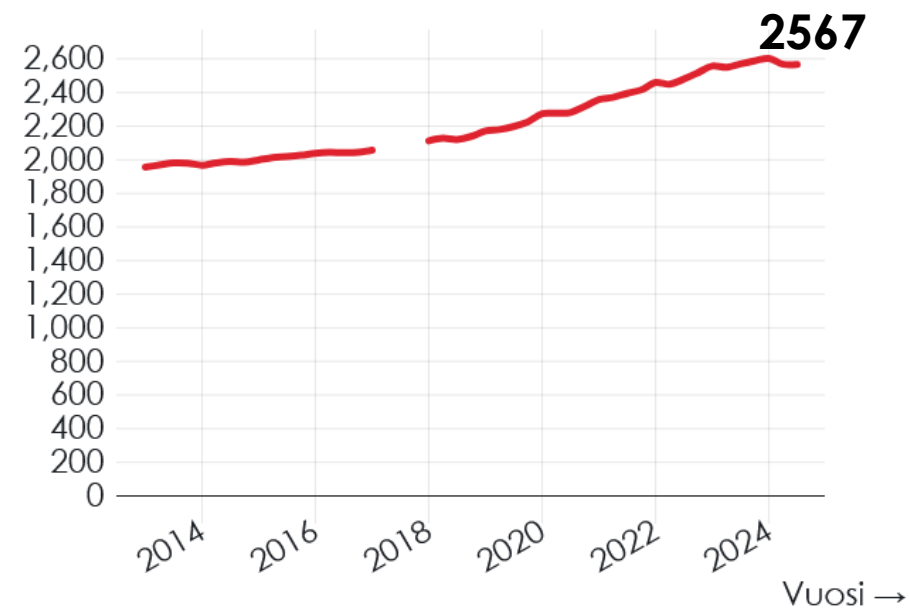

Kuva: Väestö muuttujina Alue, Pääasiallinen toiminta, Sukupuoli, Ikä, Vuosi ja Tiedot (Lähde: Tilastokeskus, työssäkäynti, päivitetty: 2024-12-17)

- Vuonna 2023 Kangasalla suurin työpaikkasektori oli terveys- ja sosiaalipalvelut. Myös teollisuus työllisti edelleen merkittävästi, vaikka sen osuus onkin heikentynyt.
- Kangasalan väestön kasvaessa myös työvoiman määrä on lisääntynyt ja samalla myös työllisten määrä.

■ Yrityskanta

↑ Lkm

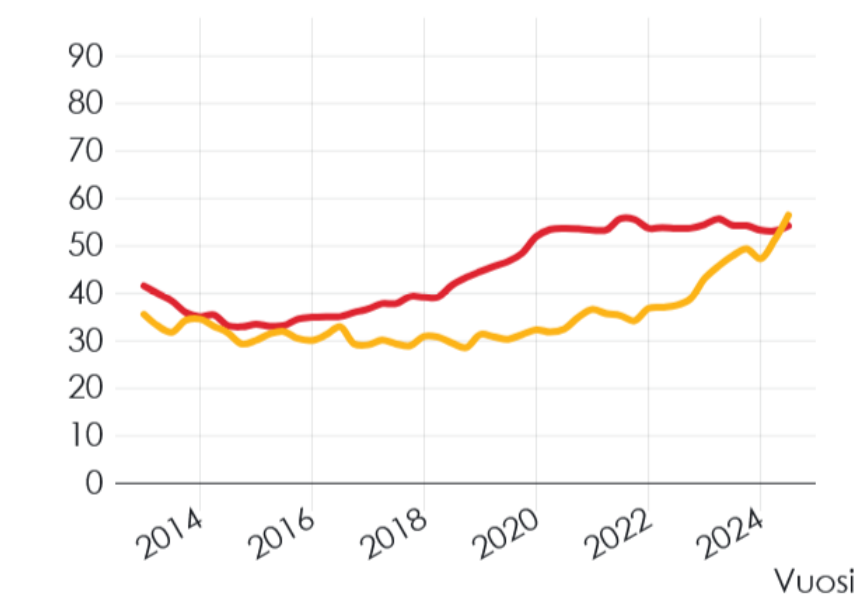
Kuva: Yrityskanta, aloittaneet ja lopettaneet yritykset muuttujina Vuosineljännes, Alue, Toimiala ja Tiedot (Lähde: Tilastokeskus, aloittaneet ja lopettaneet yritykset, päivitetty: 2025-01-21)

Elinvoima ja yritykset

■ Aloittaneet yritykset ■ Lopettaneet yritykset

↑ Lkm

Kahden vuoden liukuvalla keskiarvolla

Kuva: Yrityskanta, aloittaneet ja lopettaneet yritykset muuttujina Vuosineljännes, Alue, Toimiala ja Tiedot (Lähde: Tilastokeskus, aloittaneet ja lopettaneet yritykset, päivitetty: 2025-01-21)

Valtuustokauden aikana uusien yritysten määrä on pysynyt vakaana. Kokonaisuudessaan yrityskannan koko oli vuonna 2024 yhteensä 2567 yritystä.

Elinvoimaa elinkeinoista

VISIT
Kangasala

BUSINESS
Kangasala

- Valtuustokauden aikana kaupunkiin on saatu lukuisia uusia yrityksiä, jotka toivat mukanaan uusia työpaikkoja, mm. Biltema, Esperi (Toivo), Moventor, McDonalds ja POK:n robotiikkakeskus.
- Työvoimapulaan vastaaminen on sujuvaa kaupungin, yrittäjien, Business Kangasalan ja oppilaitosten kanssa yhteistyössä.
- Kangasala palkittiin Pirkanmaan Yrittäjyys- ja elinvoimakuntapalkinnolla vuonna 2023.
- Kangasalan elinvoima on EVP-indeksillä mitattuna Tampereen kaupunkiseudun neljänneksi vahvin ja koko maan 22:ksi vahvin.
- Liki 1000 yritystapaamista vuosina 2021-2024.
- Yli 200 perustettua yritystä vuosittain.
- Tarasten kiertotalousalue on rakentunut yhdeksi Suomen suurimmista kiertotalousalueista ja alueelle on sijoittunut useita yrityksiä.

Elinvoimaa matkailusta

VISIT
Kangasala

BUSINESS
Kangasala

- Välitön matkailutulo oli v. 2022 16,8 miljoonaa euroa. Määrä on korjaantunut koronavuosien jälkeen, ja ylittänyt jo koronaa edeltävän tason.
- Kangasalle avattiin kaksi uutta pyöräilyreittiä: Roineen ja Längelmäveden reitit.
- 45 000 jaettua matkailuesitettä vuosina 2021-2024.
- Pelkästään kesän 2024 matkailumarkkinoinnin kokonaistavoitettavuus oli 2,6 miljoonaa eri kanavissa.
- Merkityksellistä markkinointia mm. Kesäteatterin markkinointi, Lumoava Kangasalan Joulu ja kattava yritysyhteistyö eri tapahtumien markkinoinnissa.
- Kolmen kunnan matkailualuehanke Kangasala, Kuhmoinen ja Pälkäne:
www.lakelandvillages.com

Kangasala

Tehdyt toimet kunnassa

Varhaiskasvatus, esiopetus ja perusopetus

Oppilaitosten terveellisuuden, turvallisuuden ja hyvinvoinnin tarkastus

- Kangasalan kaikissa esiopetusyksiköissä ja kouluissa tehdään lakisääteinen terveellisuuden, turvallisuuden ja hyvinvoinnin tarkastus kolmen vuoden välein.
- Oppimisympäristöillä ja -yhteisöillä on suuri merkitys oppilaan ja opiskelijan terveydelle ja hyvinvoinnille sekä mahdollisuuksille oppia omien kykyjen mukaisesti. Terveellinen ja turvallinen opiskeluympäristö sekä hyvinvoiva yhteisö muodostuvat hyvistä fyysisistä, psyykkisistä ja sosiaalisista olosuhteista. Myös henkilöstö hyötyy terveellisestä ja turvallisesta ympäristöstä ja hyvinvoivasta yhteisöstä.
- Tarkastus tehdään monialaisena yhteistyönä eri viranomaisten sekä muiden tahojen kanssa ja se on useiden eri viranomaisten vastuulla.

Päiväkoti-/koululounaan ja välipalojen järjestäminen

- Kangasalan päiväkodeissa ja kouluissa tarjotaan ravitsemussuositusten mukaiset, terveelliset ja täysipainoiset ateriat. Ruokien esillepanolla tuetaan terveellisten valintojen tekemistä. Tarjolla on myös terveydellisistä syistä johtuvat erityisruokavaliot. Lisäksi päiväkodeissa tarjotaan aamu- ja välipala ja iltapäivätoiminnassa välipala.

Nuorisopalvelut

- Kangasalan kaupungin nuorisopalveluiden nuorisotyötä tehdään monipuolisesti ja koulujen kanssa tiiviissä yhteistyössä. Nuorisotyön muotoja Kangasalla ovat muun muassa nuorisotilatoiminta, liikkuva nuorisotyö, nuorisovaltuusto, nuorisohjaajien koulupäivystykset, oppilashuollolliset ryhmät sekä erilaiset leirit ja tapahtumat. Etsivän nuorisotyön tehtävänä on tavoittaa tuen tarpeessa olevia nuoria ja ohjata heitä palveluiden piiriin. Etsivä nuorisotyö on tarkoitettu 17-29-vuotiaille nuorille.
- Nuorisopalveluissa työskentelee 7 nuorisohjaajaa ja etsivässä nuoristyössä 2 yksilöohjaajaa, lisäksi nuoristiloilla on iltaohjaajia. Nuorisotiloja Kangasalla on 4 sekä jalkautuvan nuorisotyön matkailuauto.
- Nuorisotyö tavoittaa Kangasalla vuosittain n. 1 000 yksittäistä nuorta ja käyntikertoja nuorisotiloille on lähes 13 000

Liikuntapalveluiden saavutettavuus

- Kangasalla on 229 liikuntapaikkaa, jotka koostuvat sekä sisä- että ulkoliikuntapaikoista.
- Kangasalan kaupunki tarjoaa asukkailleen monipuolisia liikuntapalveluita ja asukkaiden käytössä olevia liikuntapaikkoja. Liikuntaneuvonta on yksilöön kohdistuvaa terveyden edistämistä. Kangasala tarjoaa maksutonta liikuntaneuvontaa kaiken ikäisille kangasalalaisille, jotka liikkuvat terveytensä kannalta liian vähän tai tarvitsevat opastusta ja ohjeita liikunnan aloittamiseen. Liikuntaneuvontaan voi hakeutua joko itsenäisesti ottamalla yhteyttä liikunnanohjaajaan tai terveydenhuoltoalan ammattilaisen läheteellä. Liikuntapalvelut järjestävät matalan kynnyksen liikuntaa eri toimintaympäristöissä ja liikuntaryhmät ovat avoimia kaikille iästä ja kuntotasosta riippumatta. Toimintakausi kestää vuosittain syksystä kevääseen.
- Osana Kangasalla toimivaa Suomen harrastamisen mallia perusopetusikäisille on tarjolla maksuttomia, matalankynnyksen liikuntaryhmiä. Myös kouluilla on tarjolla liikuntapainotteista kerhotoimintaa.
- Kangasalla liikunnan edistämistä käsitellään hyvinvointityön poikkihallinnollisissa työryhmissä ja kaupunki kutsuu säännöllisesti koolle liikuntaseurojen ja yhdistysten yhteiskokouksen.
- Kaupunki avustaa urheiluseuroja vuosi- ja kohdeavustuksilla sekä urheilijoiden stipendeillä.

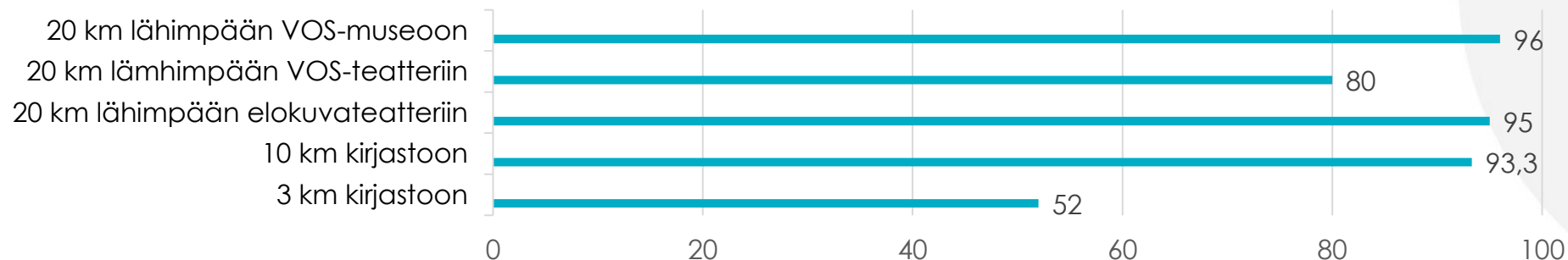
**Liikunta-
paikkojen
määrä
Kangasalla
229**

Kulttuuripalveluiden saavutettavuus

- Kangasalla on monipuolinen kulttuuritarjonta ja kulttuuripalvelut ovat suurimmalla osalla asukkaista saavutettavan matkan päässä.
- Kaupungilla kaksi ilmaista näyttelytilaa Taidetila Terra ja Sahalahden museomakasiini, pääkirjaston Taidetila Terraan on myös esteetön käynti esim. pyörätuolilla.
- Lisäksi kulttuuritarjontaa tuottavat kesäteatteri, Kangasala-talo ja muut kulttuuritoimijat.
- Kangasalan kaupunki toteuttaa kulttuurikasvatussuunnitelmaa, joka kattaa ikäryhmät varhaiskasvatuksesta lukioon.
- Kangasalan kulttuuripalveluiden tuottamien tapahtumien saavutettavuudesta huolehditaan järjestämällä maksuttomia tapahtumia, joihin pääsee julkisella liikenteellä ja mahdollisuuksien mukaan tapahtumaympäristöt ovat esteettömiä.
- Kirjastopalvelut tarjoavat kuntalaisille yhdenvertaiset mahdollisuudet käyttää kirjastojen tiloja, laitteita ja aineistoja. Saavutettavuutta on viime vuosina parannettu lisäämällä kokoelmien monipuolisia käyttömahdollisuuksia (painetut ja digitaaliset), laajentamalla tilojen omatoimikäyttöä sekä järjestämällä kaikille avoimia, maksuttomia tapahtumia.

% asukkaista (v. 2022)

Vapaa sivistystyö

Kangasalan kaupunki hankkii kansalaisopistopalvelut ostopalveluna Valkeakoski-opistolta. Kansalaisopistotoimintaa säätelee Laki vapaasta sivistystyöstä (632/1998). Vapaan sivistystyön tavoitteena on edistää ihmisten monipuolista kehittymistä, hyvinvointia sekä kansanvaltaisuuden, moniarvoisuuden, kestävän kehityksen, monikulttuurisuuden ja kansainvälisyyden toteutumista. Vapaassa sivistystyössä korostuu omaehtoinen oppiminen, yhteisöllisyys ja osallisuus.

Valkeakoski-opiston koulutuksen painoalueita ovat kielet, taide- ja taitoaineet, fyysiseen ja psyykkiseen kehitykseen ja hyvinvointiin liittyvät aineet sekä yhteiskunnalliset aineet.

	2021	2022	2023	2024
Tunnit/vuosi	6019 *	7982	8072	8183

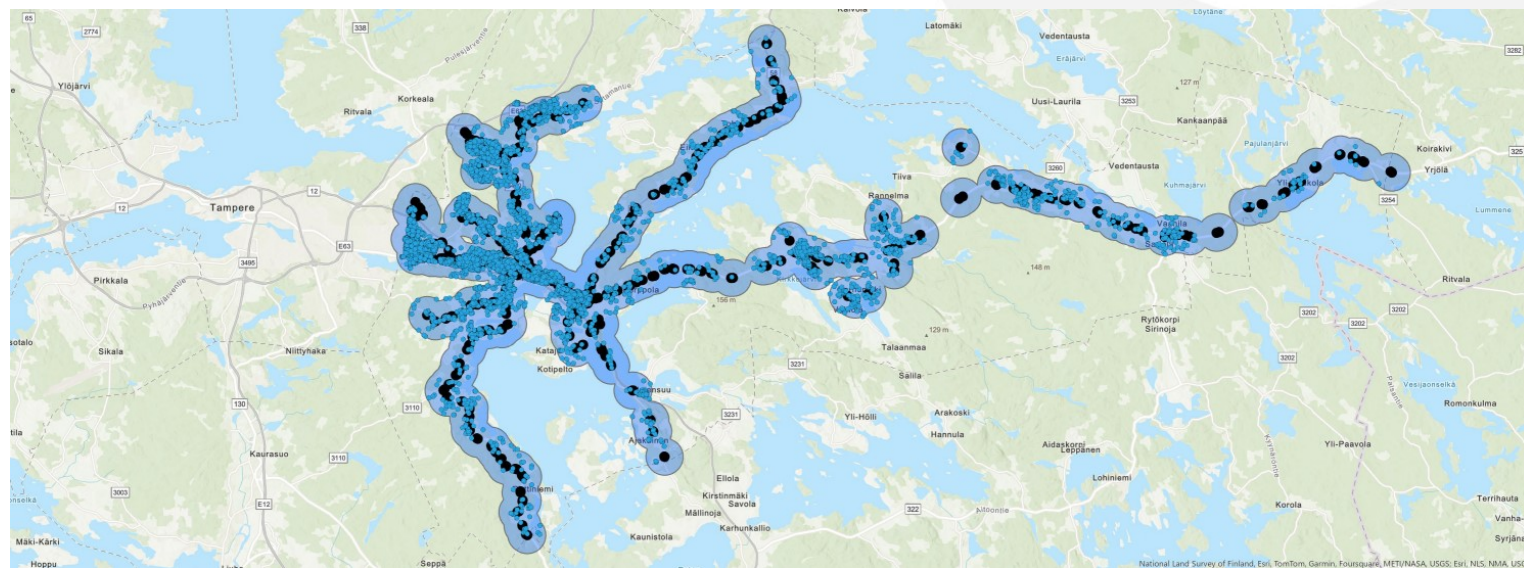
*korona rajoitukset voimassa

Joukkoliikenne Kangasalla

- Vuonna 2024 Kangasalan asukkaista noin 94% asui kilometrin säteellä säännöllisen joukkoliikenteen pysäkeistä (musta symbolipiste kartalla).
- Kangasalalaiset ovat aktiivisia joukkoliikenteen käyttäjiä. Joukkoliikenteen matkustajamäärät ovat kasvaneet vuosittain Kangasalla. Korona-aika laski matkustajamääriä merkittävästi, mutta sen jälkeen kehitys on ollut taas positiivista.

Joukkoliikenteen matkustajamäärät

2019	2020	2021	2022	2023	2024
1 081 238	712 739	832 963	1 054 508	1 227 488	1 267 619

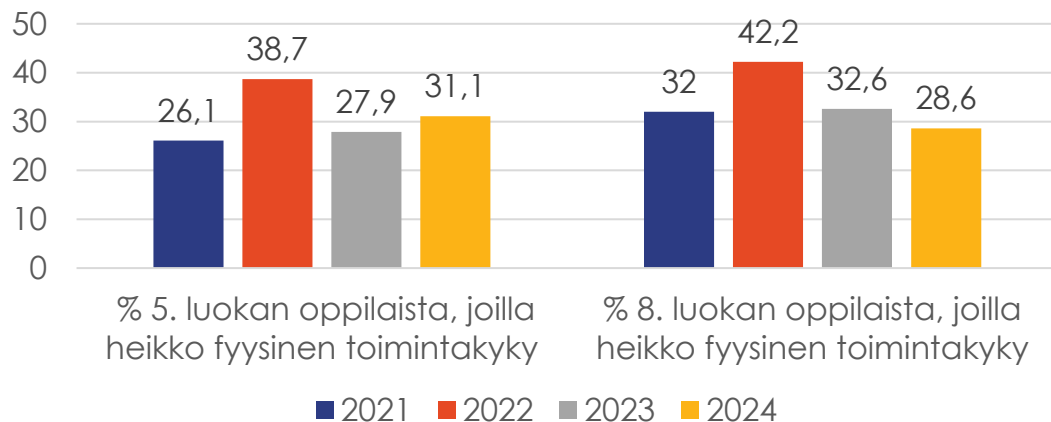
**Väestön hyvinvointi ja
elintavat**

Liikunta-aktiivisuus, lapset ja nuoret

Vähintään tunnin päivässä liikkuvat	2021	2023
4. ja 5. luokan oppilaista, %	47	42,7
8. ja 9. luokan oppilaista, %	22,5	24,6
Ammatillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opiskelijoista, %	17,7	19,6
Lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista, %	13,8	19,2

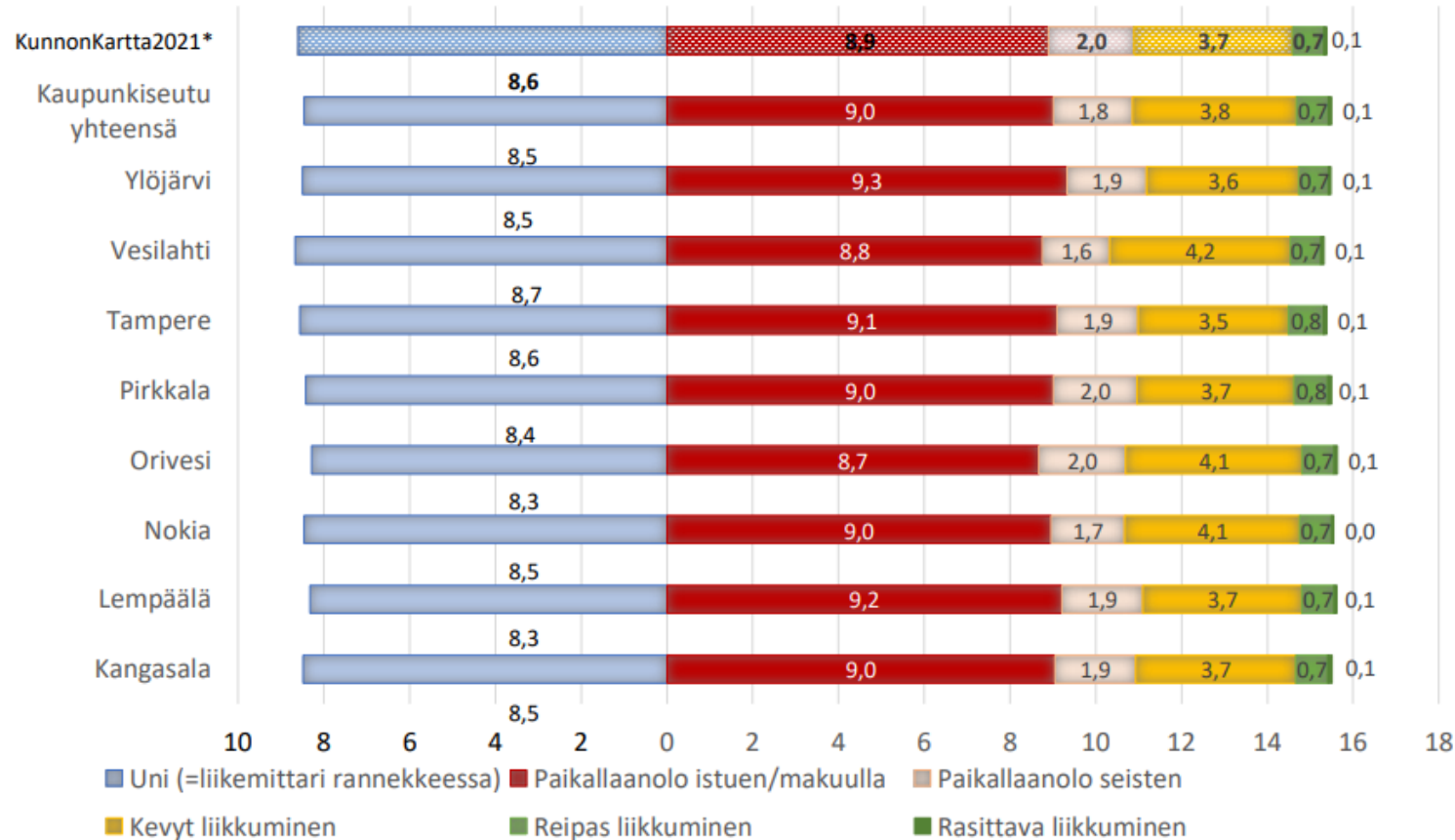
Lasten ja nuorten fyysinen toimintakyky (MOVE!-mittaus)

- Lasten ja nuorten liikunta-aktiivisuus näyttää vähenevän iän myötä. Tämä on yleinen suuntaus, joka näkyy niin paikallisella kuin kansallisella tasolla. Kangasalla alakoululaisista n. 43 % liikkuu liikuntasuosittelun mukaan tunnin päivässä ja yläkoululaisista ja toisen asteen opiskelijoista 19-25 %. Kouluterveyskyselyn mukaan yläkouluikäisten ja toisen asteen opiskelijoiden liikunta-aktiivisuus on kuitenkin hieman lisääntynyt verrattuna aiempiin vuosiin.
- Kangasalan lapsista ja nuorista noin kolmanneksella on heikko fyysinen toimintakyky. Heikko toimintakyky muodostaa riskin henkilön terveydelle ja kokonaisvaltaiselle hyvinvoinnille. Heikko fyysinen toimintakyky voi aiheuttaa vaikeuksia selviytyä väsymättä arjen fyysistä toimintakykyä vaativista toiminnoista.
- Se voi johtaa haasteisiin akateemisessa menestymisessä ja oppimisessa sekä vähentää vapaa-ajan liikkumista ja osallistumista ohjattuun liikuntaan.
- Vaikka tulokset ovat huolestuttavia, on Kangasalla tilanne on hieman parempi kuin kansallisella tasolla tai Pirkanmaalla.

Liikunta-aktiivisuus, työikäiset

Liikkumisen, paikallaanolon ja unen jakautuminen

- 20-69-vuotiaat viettävät suurimman osan valvellaoloajastaan paikallaan istuen tai maaten. Tilanne on sama koko Tampereen kaupunkiseudulla. Suurin osa liikkumisesta on kevyttä. Useimmille 20-69-vuotiaille kertyy vain muutamia minutteja rasittavaa liikuntaa päivässä.
- Liikuntasuositusten mukaan aikuisen tulisi liikkua 150 minuuttia kohtuullisen rasittavasti tai 75 minuuttia rasittavasti viikossa. Paikallaanolo voi aiheuttaa terveysongelmia, kuten lihavuutta, sydän- ja verisuonitauteja, diabetesta sekä tuki- ja liikuntaelinongelmia.

Liikunta-aktiivisuus, ikääntyneet

- Kangasalla toteutetun Mikä tekee arjestasi hyvän? -kyselyn mukaan ikääntyneistä ulkoliikuntaa harrastaa 68 % ja sisäliikuntaa 53 %.
- 65-69-vuotiaista ulkoliikuntaa kertoi harrastavansa 70 %-74 % ja 85-vuotta täyttäneistä 46 %.
- 70-79-vuotiaista sisäliikuntaa kertoi harrastavansa 59 % ja 80-84-vuotiaista 39 %.
- Yli 65-vuotiaiden suositellaan liikkuvan monipuolisesti harjoitellen lihasvoimaa, notkeutta ja tasapainoa sekä liikkumalla 150 minuuttia kohtuullisen rasittavasti tai 75 minuuttia rasittavasti.

- THL kokoaa väestön ostokäyttäytymisestä tietoa suurimmilta elintarvikkeita myyviltä päivittäistavarakaupoilta. Tilaston mukaan Kangasalla hedelmien ja vihannesten (15,4%) sekä maito- ja kasvipohjaisten valmisteiden (26,8%) osuus elintarvikeostoista on suurempi kuin muualla Pirkanmaalla tai Tampereen kaupunkiseudulla. Vastaavasti makeisten, suolaisten herkkujen (4,7%) sekä virvoitusjuomien ja energiajuomien (16,8)%) osuus elintarvikeostoista on pienempi kuin muualla Pirkanmaalla. Kalatuotteiden osuus on hiukan pienempi kuin muualla Pirkanmaalla.
- Kouluterveyskyselyn tulokset antavat huolestuttavan kuvan erityisesti nuorten säännöllisestä ruokailusta. Kyselyn mukaan yli kolmannes nuorista ei söisi päivittäin koululounasta. **Kangasalan ateriapalveluiden oman seurannan mukaan vaikuttaisi siltä, että koululounaan jättää satunnaisesti väliin korkeintaan 6 % nuorista.** Seurannassa huomioitiin oppilaiden poissaolopäivät.

Ravitsemus

Ei syö koululounasta päivittäin	2021	2023
8. ja 9. luokan oppilaista, %	33,9	33,7
Ammatillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opiskelijoista, %	37,8	38,2
Lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista, %	31,3	21

Kangasalan omalla seurantajaksolla syksyllä 2024 yläkouluissa ja lukiossa koululounaan jätti väliin vain 0-6% oppilaista.

Päihteidenkäyttö

Huolta herättävää päihteiden tai tupakka- ja nikotiinituotteiden käyttöä tai rahapelaamista	2019	2021	2023
8. ja 9. luokan oppilaista, %	8,2	7,9	7,4
Ammatillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opiskelijoista, %	30,9	16,3	17,6
Lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista, %	8,7	5	6,6

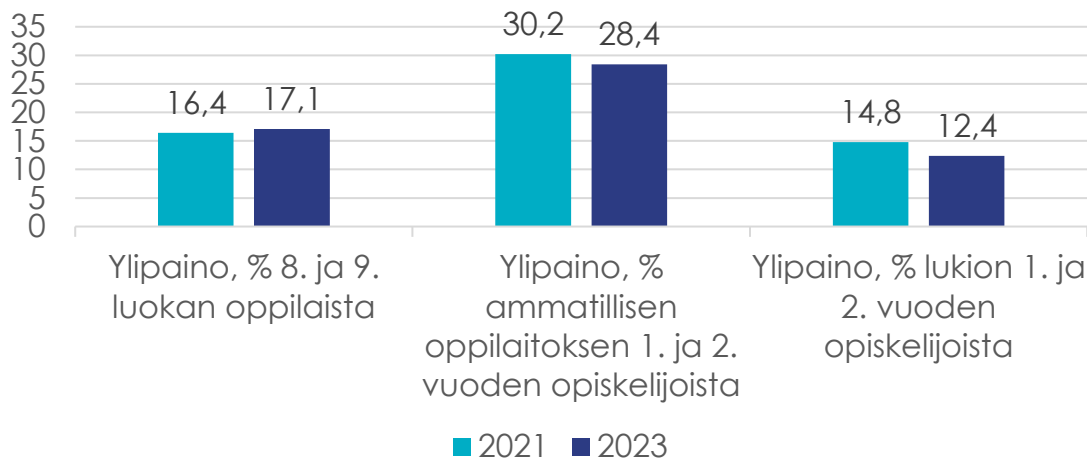
20-64-vuotiaat, Pirkanmaa	2020	2022
Alkoholia humalahakuisesti käyttävien osuus (AUDIT-1k) (%),	11,0	10,8
Päivittäin tupakoivien osuus (%),	9,5	8,4

65-vuotta täyttäneet, Pirkanmaa	2020	2022
Alkoholia humalahakuisesti käyttävien osuus (AUDIT-1k) (%)	7,8	3,7
Päivittäin tupakoivien osuus (%)	4,4	4,3

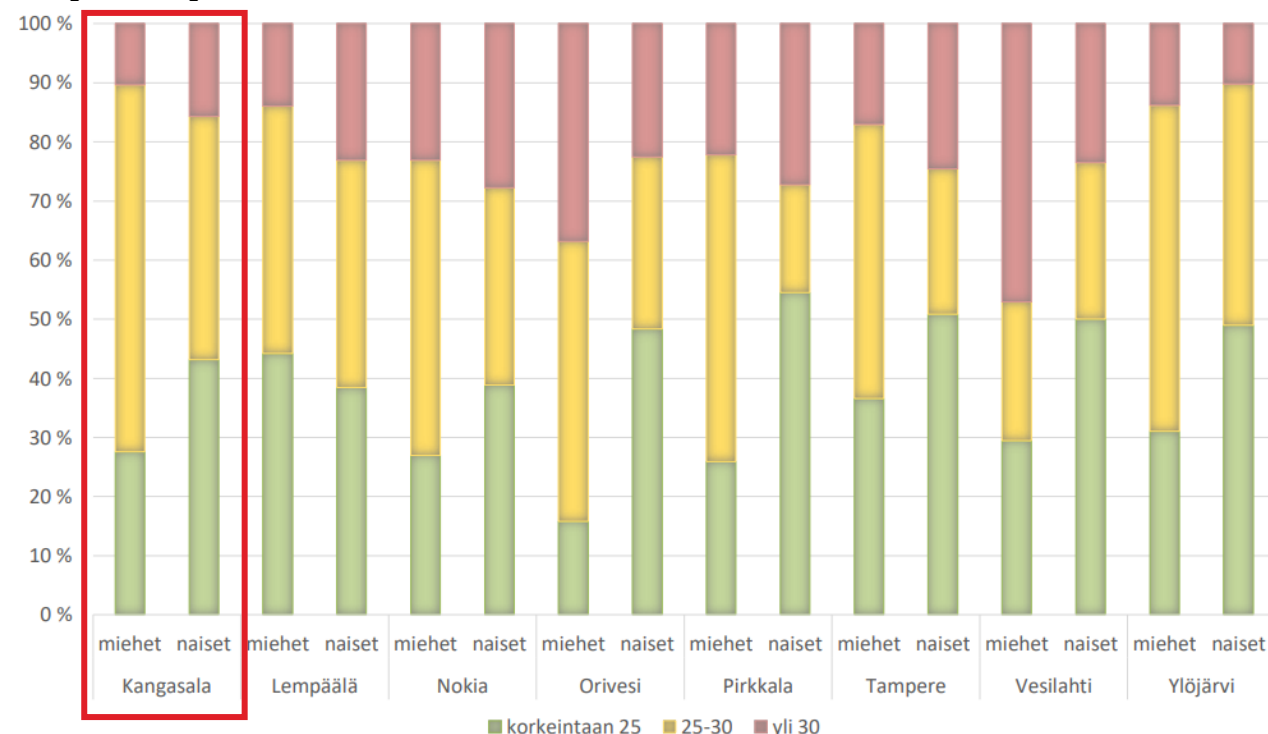
- Pidemmän aikavälin tarkastelussa nuorten humalahakuinen juominen on vähentynyt. Uusien nikotiinituotteiden kuten sähkösavukkeiden ja nikotiinipussien käyttö nuorten keskuudessa on lisääntynyt myös Kangasalla.
- 60-70% nuorista kertoo, että Kangasalla on yhä helpompi hankkia huumeita. THL:n pikaviestipalveluista keräämän datan mukaan Kangasalan alueella oli myynti-ilmoituksia kuitenkin huomattavasti vähemmän kuin muissa kaupunkiseudun kunnissa. Yleisimmin oli myynnissä Kannabista.
- Pirkanmaalla työikäisten alkoholin humalahakuinen käyttö ja päivittäinen tupakointi ovat kääntyneet hienoiseen laskuun.
- Pirkanmaalaisten ikääntyneiden humalahakuinen juominen on vähentynyt ja tupakointi pysynyt aiemmalla tasolla.

Terveydentila

Ylipainon yleisyys lapsilla ja nuorilla

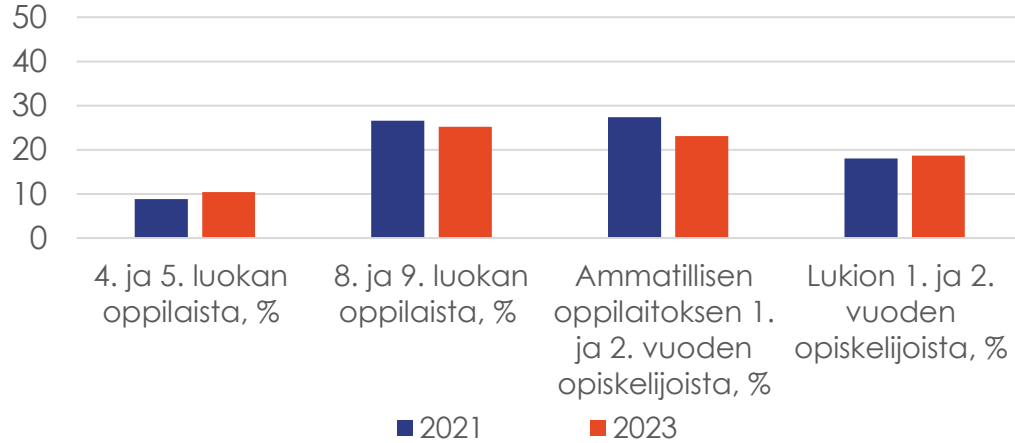
Kehon painoindeksi sukupuolittain 20-69-vuotiailla (2021)

- Nuorten ylipainoisten osuus noudattelee koko maan ja Pirkanmaan keskitasoa. Yläkouluikäisistä 17% on ylipainoisia, ammatillisessa oppilaitoksessa opiskelevista ylipainoisia on kolmannes ja lukiolaisista 12 %.
- Kangasalalaisista aikuisista naiset ovat useimmin normaalipainoisia kuin miehet. Naisissa on kuitenkin myös enemmän merkittävästi ylipainoisia. Merkittävästi ylipainoisia on Kangasalla hieman vähemmän kuin kaupunkiseudulla keskimäärin.
- Lapsuusiän ylipaino ja lihavuus lisäävät riskiä ylipainoon aikuisiässä. Lapsen painonkehityksen suunta on kuitenkin tärkeämpää kuin ylipainon tai lihavuuden tarkka määrittäminen. Aikuisilla ylipaino ja lihavuus lisäävät merkittävästi riskiä sairastua lukuisiin sairauksiin, kuten tyypin 2 diabetekseen, sydän- ja verisuonitauteihin, astmaan, tuki- ja liikuntaelinsairauksiin, dementiaan, masennukseen, uniapneaan, kihtiin, sappi- ja haimasairauksiin sekä useisiin syöpäsairauksiin.

Koettu terveys

Kokee terveydentilansa keskinäiseksi tai huonoksi

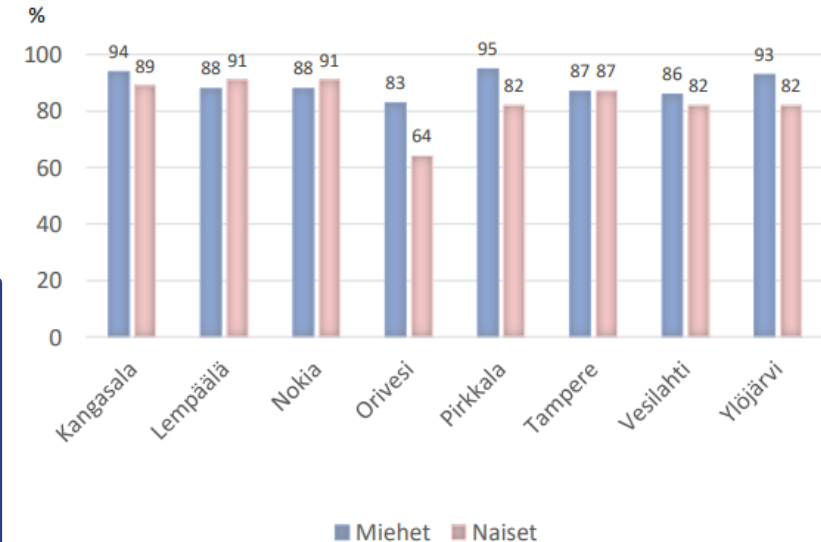
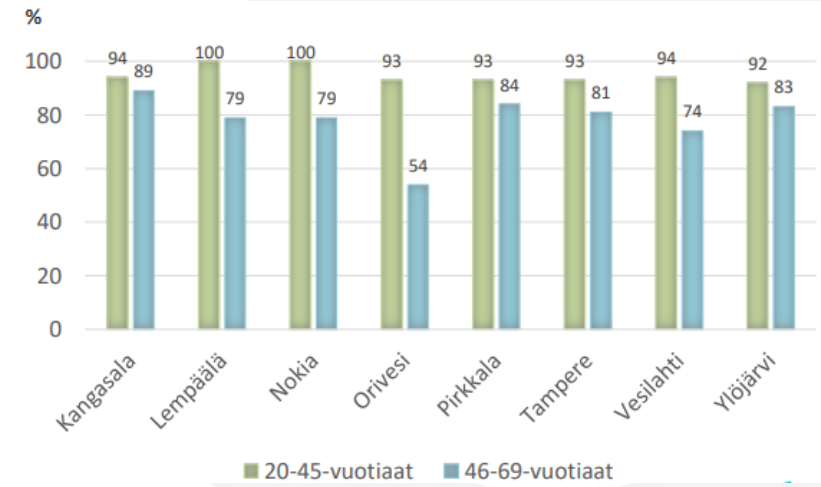

Työkyvyttömyyseläkettä saavat 25 - 64-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä, Kangasala

2021	2022	2023
5,8	5,7	5,5

- Noin 10 % alakoululaisista ja 20-25% yläkoululaisista ja toisen asteen opiskelijoista kokee terveydentilansa keskinäiseksi tai huonoksi.
- Työikäisistä yli 90% kokee terveydentilansa sellaiseksi, että uskoo pystyvänsä työskentelemään nykyisessä ammatissaan kahden vuoden kuluttua.
- Kangasalalaisista 25-65-vuotiaista reilu 5 % saa työkyvyttömyyseläkettä.

20-69-vuotiaat, jotka uskoivat terveytensä puolesta pystyvänsä työskentelemään nykyisessä ammatissaan kahden vuoden kuluttua

Elämäntyytyväisyys ja elämän laatu

Tyytyväinen elämäänsä tällä hetkellä, (%), Kangasala	2021	2023
4. ja 5. luokan oppilaista	84,2	83
8. ja 9. luokan oppilaista	66,8	63,9
Ammatillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opiskelijoista	71,3	71,3
Lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista	75,4	70,3

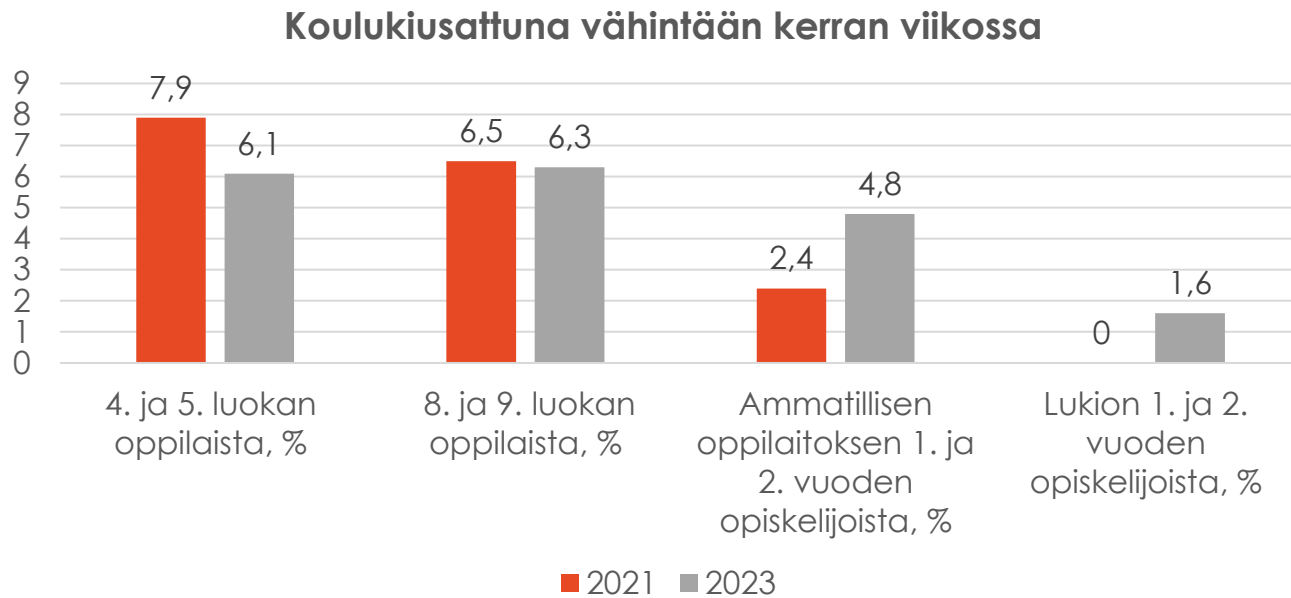
Elämänlaatunsa (EuroHIS-8) hyväksi tuntevien osuus (%), Pirkanmaa	2022
20-64-v.	51,9
65 vuotta täyttäneet	48,3

- Suurin osa lapsista ja nuorista ovat tyytyväisiä elämäänsä.
- Työikäisistä hiukan yli puolet ja ikääntyneistä hiukan alle puolet kokevat elämänlaatunsa hyväksi Pirkanmaalla.

Turvallisuus

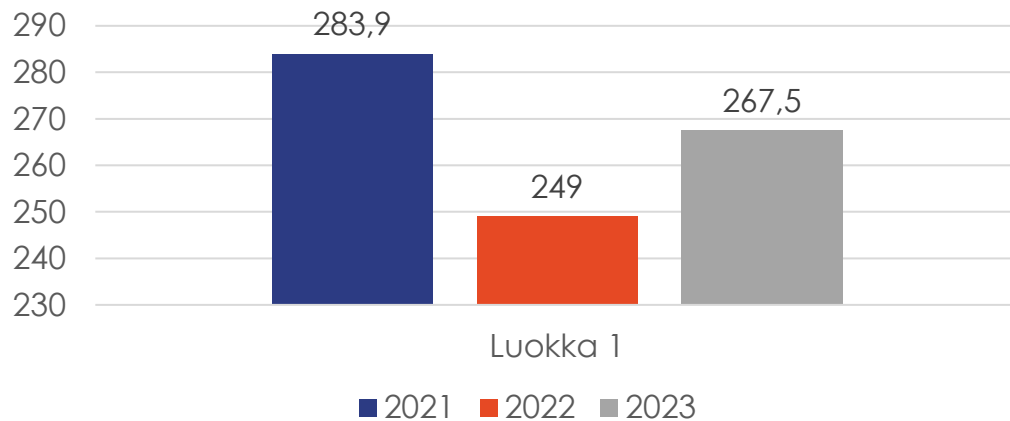
Kiusaaminen

Noin 6 % ala- ja yläkoululaisista kertoo joutuvansa viikoittain kiusatuksi. Ammatillisessa koulutuksessa luku on noin 5 % ja lukiolaisilla alle 2 %. Viikoittain kiusaamista kokevien opiskelijoiden osuus on hieman vähentynyt muissa ikäryhmissä, mutta toisen asteen oppilaitoksissa osuus on kasvanut.

Ikääntyneiden kaatumiset ja putoamiset

Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitokaudot
65 vuotta täyttäneillä / 10 000 vastaavan
ikäistä, Kangasala

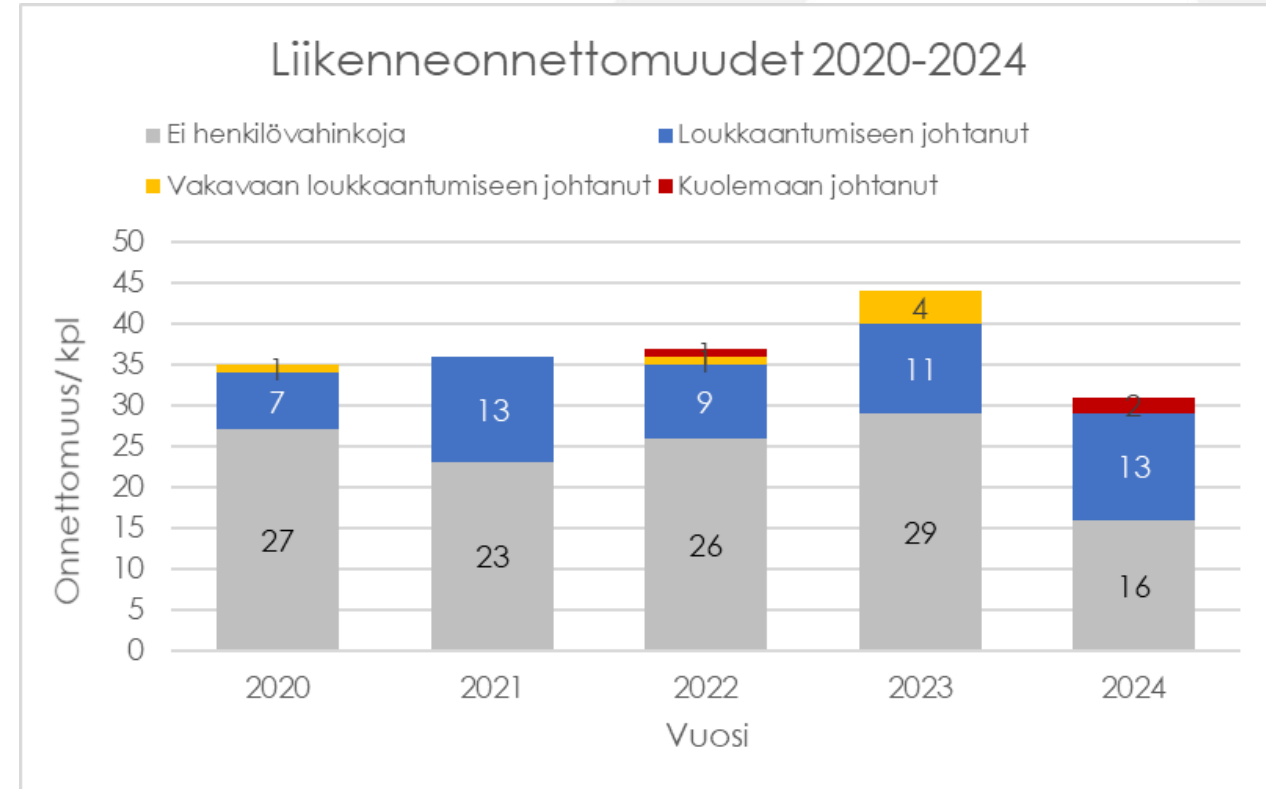
- Kangasalla ikääntyvien hoitoa vaativat kaatumiset ja putoamiset ovat pitkällä aikavälillä vähentyneet, mutta viimeisimpien tilastojen mukaan niitä on tapahtunut hieman useammin. Naisten kaatumisia tapahtuu useammin kuin miesten.
- Ikääntyneiden kaatumiset johtuvat usein heikentyneestä terveydestä, ympäristötekijöistä tai muista kaatumisriskeistä. Eniten kaatumisia tapahtuu kotona. Kaikille iäkkäille suositellaan liikuntaharjoittelua.

Liikenneonnettomuudet vuosina 2020-2024

- Vuonna 2024 onnettomuuksien määrä väheni, kun edellisinä vuosina määrät olivat vuosittain kasvaneet.
- Vuonna 2024 onnettomuuksissa kuoli kaksi henkilöä ja loukkaantui 15 henkilöä.

Vuosina 2020 – 2024 tapahtuneet onnettomuudet:

- 3/4 henkilövahinkoon johtaneista onnettomuuksista tapahtui maanteillä ja 1/4 kaduilla.
- Noin 42 % henkilövahinkoon johtaneista onnettomuuksista tapahtui taajama-alueilla.
- Henkilövahinkoon johtaneista onnettomuuksista 29 % oli yksittäisonnettomuuksia. Yhteensä jalankulkija-, pyöräilijä- ja mopo-onnettomuuksia oli lähes kolmannes 32 %.
- Henkilövahinkoon johtaneista onnettomuuksista nuorten osuus oli lähes kolmannes (15-24 vuotiaat, 19 henkilöä).

Väkivallan ehkäisy

- Kangasalla tapahtuu vähemmän henkeen ja terveyteen kohdistuvia rikoksia kuin muualla Pirkanmaalla tai Suomen kunnissa keskimäärin. Jokainen väkivaltatapaus on kuitenkin liikaa. Koronarajoitusten aikaan tapausten määrä laski, mutta on sen jälkeen palannut pandemiaa edeltävälle tasolle.
- Väkivallan ehkäisy ja tunnistaminen on tärkeää kaikissa kohtaavissa palveluissa. Kangasalla asian tärkeys on tunnistettu ja aiheeseen tartuttu Lapsiystävällinen kunta -suunnitelmassa, jonka tavoitteena on kouluttaa yli puolet lasten ja nuorten kanssa työskentelevästä henkilöstöstä väkivallan tunnistamiseen ja puheeksi ottamiseen.
- Kangasala osallistuu myös Pirkanmaan väkivallan ehkäisyn verkostoon, jossa kehitetään toimintatapoja poikkihallinnollisesti ja yli organisaatiorajojen.

Poliisin tietoon tulleet henkeen ja terveyteen kohdistuneet rikokset / 1 000 asukasta	2021	2022	2023
Kangasala	2,9	5,1	4,8
Koko maa	6,6	7,3	7,8
Pirkanmaa	5,7	5,6	6,8

Kokenut vanhempien tai muiden huoltapitävien aikuisten fyysistä väkivaltaa vuoden aikana	2019	2021	2023
4. ja 5. luokan oppilaista, %	11,6	15,7	17,8
8. ja 9. luokan oppilaista, %	15,5	14,6	15
Ammatillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opiskelijoista, %	4,3	7,3	2
Lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista, %	6,2	7,5	9,3

Hyvinvointitavoitteiden edistäminen vuosina 2021-2024

- Kangasalan hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelma 2022-2025 hyväksyttiin valtuustossa 14.3. 2022. Suunnitelma kattaa läpileikkaavasti kaikki kaupungin toimialat ja suunnitelman tavoitteiden toteuttamiseen ovat osallistuneet kaikki kaupungin palvelukeskukset ja soveltuvilta osin kaupungin konserniyhtiöt.
- Valtuustokauden hyvinvointitavoitteet olivat:
 - Lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistäminen
 - Mielen hyvinvoinnin vahvistaminen
 - Arjen hyvinvoinnin tukeminen
 - Turvallisen ja viihtyisän arkiympäristön rakentaminen
- Hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelman toteutumista seurataan ja kuvataan tarkemmin vuosittain hyvinvointityön vuosiraportissa, joka kootaan osana tilinpäätöstä.
- Tähän laajaan hyvinvointikertomukseen on koottu tiivis yhteenveto toimista, joita kaupungissa on kuluneen valtuustokauden aikana toteutettu. Myös kaupungin konserniyhtiöt ovat toteuttaneet toimintansa puitteissa hyvinvointitavoitteita.
- Vuoden 2023 alusta sosiaali- ja terveyspalvelut siirtyivät hyvinvointialueiden järjestämisvastuulle. Samalla, kun luotiin uutta tapaa tehdä kaupungin omaa hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä, rakennettiin myös toimivia yhdyspintoja uuden Pirkanmaan hyvinvointialueen (Pirha) kanssa. Yhdyspintatyöllä varmistetaan, että asukkaiden palvelupolut ovat toimivia ja sujuvia myös organisaatioiden välillä.

Tavoite: Lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistäminen

- Vanhemmuuden tukeminen ja vahvistaminen kaikissa perheiden palveluissa
- Yhteisöllisyyden edistäminen ja vahvistaminen
- Hyvinvointia ja terveyttä edistävien elintapojen ohjaaminen ja edistäminen
- Kestävän liikkumisen edistäminen
- Unicefin lapsiystävällinen kunta -malliin liittyminen
- Hyvinvointialueen ja kaupungin yhdyspintatyöskentelyn kehittämiseen ja hyvinvointialueen valmisteluun osallistuminen

Lasten ja nuorten kokonaisvaltainen hyvinvoinnin edistäminen

- Kangasala haki ja pääsi mukaan Unicefin lapsiystävällinen kunta –malliin. Mallin avulla kunnat voivat parantaa lasten oikeuksien toteutumista ja vahvistaa lasten osallisuutta. Mukaan päästyään Kangasalan kaupunki on laatinut mallin mukaisen nykytilan kartoituksen ja toimintasuunnitelman, jonka Unicef hyväksyi syksyllä 2024. Toimintasuunnitelmaa toteutetaan poikkihallinnollisesti.
- Yhteisöllisen opiskeluhuollon hyvinvoinnin liite otettiin käyttöön ja jokaisella vuosiluokalla käytiin läpi systemaattisesti hyvinvoinnin eri osa-alueita. Oppilaat suorittivat Hyvänmielen taitomerkkejä ja hyvinvointiin liittyvistä asioista keskusteltiin aktiivisesti oppilaiden kanssa.
- Lapsille ja nuorille opetettiin tietoja ja taitoja terveellisistä elintavoista sekä kannustettiin liikkumaan kestävällä tavalla.
- Perheitä kannustettiin hyödyntämään lähialueita ja luonnon tarjoamia mahdollisuuksia liikkumisen ja mielenterveyden tueksi.
- Nuoriso-ohjaajien mielenterveys- ja ehkäisevän päihdetyön osaamista vahvistettiin koulutuksilla.
- Lasten ja nuorten kanssa työskentelevän henkilöstön nepsy -osaamista vahvistettiin poikkihallinnollisesti toteuttamalla ammattilaisten nepsy -koulutuksia. Lisäksi järjestettiin lasten toiminnallisia nepsy -ryhmiä ja nepsy -ensitiedon päiviä aiheesta kiinnostuneille. Varhaiskasvatuksessa koulutettiin vuosittain nepsy -valmentajia.
- Kangasalan nuorisopalvelut järjestivät monipuolista toimintaa eripuolilla Kangasalaa.

Vanhemmuuden tuki

- Kangasalan sähköinen perhekeskus julkaistiin ja otettiin käyttöön keväällä 2021. Verkkosivun avulla perheiden on helpompi löytää kaikki lapsille, nuorille ja perheille suunnatut palvelut samasta paikasta.
- Vanhempainiltojen sisältöjä ja toteutusta kehitettiin opetuksessa. Vanhempainillat vuosiluokkaistettiin niin, että eri ikäryhmien huoltajille on sisältöjä eri teemoista. Myös muuta yhteistyötä huoltajien kanssa lisättiin.
- Varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa on vahvistettu vanhemmuustaitoja tarjoamalla huoltajille vanhemmuutta tukevia luentoja.
- Kaupunki koulutti yhteistyössä Suomen uusperheliiton kanssa 6 uusperhevalmentajaa vuonna 2021. Yhteistyössä Suomen uusperheliitto ry:n kanssa järjestettiin keväällä 2022 ensimmäinen StepApp-uusperhevalmennus®. Valmennuksen tarkoituksena oli lisätä uusperheiden mahdollisuuksia saada oikeanlaista tietoa, ohjausta ja neuvontaa.
- Kangasalla on vuosia kehitetty vanhemmuuden varhaisen tuen Perheesi parhaaksi -malli. Mallin käytöstä järjestettiin henkilöstölle koulutuksia. Pirhan otettua käyttöön vastaava Minun tiimini -malli, siirryttiin käyttämään sitä.

Yhteisöllisyyden ja mielen hyvinvoinnin edistäminen

- Varhaiskasvatuksessa, esiopetuksessa ja kouluissa yhteisöllisyyden edistäminen on ollut suunnitelmallista ja toimintaan sisään rakennettua.
- Varhaiskasvatus- ja esiopetusyksiköissä järjestettiin perheille yhteisöllisyyttä edistäviä tapahtumia.
- Kouluissa edistettiin osallisuustavoitteita käytännössä esimerkiksi kouluttamalla oppilaita hyvinvointilähettiläiksi ja hyvinvointitutoreiksi.
- Varhaiskasvatus- ja esiopetuspalvelujen henkilökuntaa koulutettiin kiusaamisen ehkäisyyn liittyen (MiniVerso-menetelmä ja pisarapuuttumisen menetelmä).
- Nuorisopalveluiden toiminta on lisännyt nuorten yhteisöllisyyttä ja vähentänyt yksinäisyyden kokemusta sekä tarjonnut mahdollisuuden viettää vapaa-aikaa turvallisessa ympäristössä. Nuorisotilat ja liikkuva nuorisotyö toimivat matalan kynnyksen avoimina kohtaamispaikkoina. Lisäksi toimintaa nuorisovaltuustossa ja koulunuorisotyössä.
- Nuorille järjestettiin heille suunnattuja tapahtumia mm. Yö nuorisotiloilla, Yötön yö, Biljardi & Beach tapahtuma sekä erilaisia leirejä ja retkiä.
- Kouluissa on pidetty yhteisökokouksia ja tiimioppimisen mallia on hyödynnetty yhteisöllisyyden edistämässä.
- Kaupunki on järjestänyt tapahtumia kuten Lasten Kangasala -tapahtumat, joissa koko perheellä on mahdollisuus osallistua maksuttomiin aktiviteetteihin.
- Kasvatusohjaajat ja kouluvalmentajat edistivät koko kouluyhteisön kokonaisvaltaista hyvinvointia. He tukivat lasten ja nuorten sosiaalista hyvinvointia, toimintakykyä, kouluun kiinnittymistä ja elämänhallintaa koulun arjessa sekä opettajia yhteisöllisyyden vahvistamisessa luokassa ja kouluyhteisössä. Erityistä huomiota kiinnitettiin koulupolun nivelvaiheisiin (esiopetus-> alakoulu-> yläkoulu). Koulunkäyntiä tukevaa toimintaa tehtiin myös yhteistyössä huoltajien kanssa.

Tavoite: Mielen hyvinvoinnin vahvistaminen

- Osallisuuden edistäminen, yksinäisyyden ehkäisy
- Mielen terveysosaamisen vahvistaminen perustason palveluissa
- Yhteisöllisyyden edistäminen
- Ehkäisevän päihdetyön vahvistaminen
- Lähiluonnon hyödyntäminen mielen hyvinvoinnin edistämässä ja liikuntaan aktivointi
- Kulttuurihyvinvoinnin käytön vahvistaminen ja palveluohjauksen kehittäminen

Osallisuus ja yhteisöllisyys

- Kertomuskauden alussa yhteisöllisyyttä haastoi maailmanlaajuinen koronapandemia. Kasvokkain tapahtuvia tapahtumia palveluita jouduttiin perumaan, mutta niiden tilalla pystyttiin järjestämään useita virtuaalitapahtumia.
- Kaupungin osallistamis- ja vuorovaikutussuunnitelma valmistui vuonna 2023.
- Kaupunkilaisten osallisuuden vahvistamiseksi tehtiin tiivistä ja säännöllistä järjestöyhteistyötä ja sitä myös kehitettiin kertomuskaudella. Osana järjestöyhteistyötä kolmannen sektorin toimijoille tarjottiin koulutusta, mahdollisuus verkostoitua erilaisissa tapahtumissa ja ajankohtaista tietoa järjestökirjeiden välityksellä. Osallisuuskoordinaattorin palkkaaminen vahvisti osallisuustyöhön käytettäviä resursseja.
- Vuosittain järjestettävä kulttuuri- ja hyvinvointitori tarjosi paikallisille kolmannen sektorin toimijoille mahdollisuuden esitellä asukkailla toimintaansa ja asukkailla mahdollisuuden löytää uusi harrastus tai yhteisö, jossa viettää vapaa-aikaansa.
- Osallisuutta edistettiin vuosittain toteutettavalla osallistuvalla budjetoinnilla ja monenlaisilla kuntalaisille suunnatuilla kyselyillä.
- Vaikuttamistoimielinten työskentelyä kehitettiin ja vaikuttamistoimielimiä osallistettiin kaupungin kehittämiseen muun muassa pyytämällä lausuntoja eri hankkeisiin liittyen.
- Vuoden nuoren ja vuoden vapaaehtoisen palkitseminen otettiin käyttöön vuonna 2023. Palkinto tekee näkyväksi vapaaehtoistyön arvokkaan panoksen ja innostaa uusia toimijoita mukaan vapaaehtoistyöhön.
- Sähköisiä kyselyjä, toiminnallisia työpajoja ja muita kuulemisia järjestettiin kaupunkilaisille tulevien rakennuskohteiden suunnittelua varten. Kaupunkilaisten kuuleminen sekä poikkipohjainen yhteistyö on ollut hankkeiden suunnittelun ja selvitysten ohjenuorana laaja-alaisesti. Myös hankkeista ja toiminnasta tiedottamista lisättiin.

Kulttuurihyvinvoinnin edistäminen

- Kangasala oli mukana KUPPI-hankkeessa (Kulttuurihyvinvoinnin palveluohjaus Pirkanmaalla). Hankkeessa keskityttiin kulttuurihyvinvoinnin edistämiseen erilaisin kokeiluvin Pirkanmaan alueella.
- Kulttuuripalvelut, opetus- ja koulutuspalvelut sekä varhaiskasvatus- ja esiopetuspalvelut toteuttivat yhteistyössä kulttuurikasvatussuunnitelmaa.
- Kangasalla laaja kulttuuritarjontaa kehitettiin jatkuvasti. Kulttuurielämyksiä tuottivat kaupungin omat kulttuuripalvelut, Kangasala-talo ja lukuisat muut kulttuuritoimijat. Kulttuuripalvelut tuotti matalan kynnyksen maksuttomia tapahtumia eri kohderyhmille laajasti eri puolille Kangasalaa (mm. Harjufest, urkukonsertti ja Taidetila Terran näyttelyt, Kauhujen Kangasala). Osana Operaatio Pirkanmaa -hanketta toteutettiin useita kulttuuri- ja taidetapahtumia. Kangasala-talo tarjosi monipuolisesti tapahtumia ja taidenäyttelyitä huomioiden eri ikäryhmät.
- Kulttuurihyvinvoinnin edistämiseksi on toteutettu erilaisia mielenhyvinvointia ja yhteisöllisyyttä edistäviä tapahtumia ja teemapäiviä kuten kulttuurikävelyitä ja yhteisöryijyn kutomista.

Lähiluonnon saavutettavuuden parantaminen

- Lähiluonnossa liikkumisen edistämiseksi kunnostettiin luontopolkuja ja liikuntareittejä. Kaarinanpolun ja Kirkkojärven luontopolut peruskorjattiin ja lisättiin laavuja.
- Lähiluonnon saavutettavuutta parannettiin joidenkin liikuntareittien valaistuksen ja opasteiden osalta.
- Kaavoituksessa varattiin riittävästi viheralueita virkistyskäyttöön.
- Varhaiskasvatuksessa, esiopetuksessa ja perusopetuksessa hyödynnetään lähiluontoa retkeilyyn ja opetukseen.
- Vuonna 2021 Kirkkoharjun maastoon rakennettiin ja avattiin Kirkkoharjun luontoseikkailupolku perheille luontoliikuntaan kannustamiseksi.

Tavoite: Arjen hyvinvoinnin tukeminen

- Elintapojen tukeminen ja ohjauksen vahvistaminen
- Ravitsemussuunnitelman toteuttaminen palvelukeskuksissa
- Kaupunkilaisten kannustaminen liikkumaan
- Kestävän liikkumisen ohjelman toteuttaminen
- Arjen ympäristöjen kehittäminen
- Muuttuvan kaupungin kehittäminen

Elintapojen tukeminen

- Kaupunki toteutti poikkihallinnollisesti erilaisia ohjelmia ja kampanjoita, jotka tukevat terveellisiä elintapoja ja tarjoavat ohjausta kuntalaisille. Vuosittain osallistuttiin esimerkiksi erilaisiin teemaviikkoihin, joiden tarkoitus on kannustaa asukkaita tarkastelemaan omia arjen valintoja. Näistä esimerkkeinä Euroopan liikkujan viikko, pyöräilyviikko, porraspäivät ja voimaa ruuasta viikko.
- Liikuntapalveluissa järjestettiin kaiken ikäisille liikuntatapahtumia, maksuttomia kokeiluja, teemaliikuntakertoja sekä tutustumisretkiä lähialueen laavuihin ja luontopolkuihin. Lisäksi liikuntapalvelut toteuttivat teemapäiviä kaupunki-infolla, matalan kynnyksen liikuntaryhmiä sekä maksutonta liikuntaneuvontaa.
- Kestävän liikkumisen ohjelman mukaisesti edistettiin kestävää liikkumista ja pyrittiin vähentämään liikenteen aiheuttamia haittoja.
- Esi- ja perusopetuksen EHyYT –hankkeen puitteissa oppilaiden hyvinvointitaitoja vahvistettiin ja koulujen hyvinvoinnin edistämistyötä monipuolistettiin.
- Ehkäisevää päihdetyötä tehtiin keskustelemalla nuorten kanssa aiheesta, ylläpitämällä päihteettömiä tiloja ja järjestämällä teemaviikkoja aiheesta. Nuoria kannustettiin monin tavoin päihteettömyyteen järjestämällä heille erilaisia tapahtumia ja toimintaa.
- Lasten ja nuorten liikuntamahdollisuuksia tuettiin järjestämällä liikuntakerhoja sekä tarjoamalla liikuntatoimintaa koulupäivien välitunneille.
- Liikuntapalvelut ja Pirhan ravitsemusneuvonta tarjosivat koko ikäluokan kutsuntaikäisille miehille elintapaohjausta kutsuntatilaisuudessa yhteistyössä.
- Uimahalli Kuohu ja Kangasalan jäähalli tarjosivat monipuolisia tapoja liikkua vapaa-ajalla.
- Päiväkodeissa ja kouluissa tarjottiin ravitsemus- ja ruokasuositusten mukaisia aterioita.

Arjen ympäristöjen kehittäminen

- Lasten ja nuorten oppimisympäristöjä kehitettiin liikkumaan kannustaviksi.
- Lamminrahkan uudella asuinalueella huomioitiin monimuotoinen asuntorakentamisen, riittävät viheralueet sekä kestävän liikkumisen muodot kävely- ja pyöräilyreittien muodossa.
- Asukkaita kannustettiin liikkumaan ja hyödyntämään lähiluontoa sekä liikuntareittejä rakentamalla ja kehittämällä monipuolisia sisä- ja ulkoliikuntapaikkoja. Suurimmat uudet liikuntapaikat ovat mm. Kangasala – Areena, Lamminrahkan koulun liikuntasali ja Lamminrahkan liikuntapuisto. Lisäksi edistettiin laajoille käyttäjäryhmille tarkoitettujen lähiliikuntapaikkojen rakentamista koulujen yhteyteen.
- Rakennettiin ulkokuntosaleja maantieteellinen tasapaino huomioiden.
- Uusia liikuntapaikkoja rakennettiin ja nykyisiä perusparannettiin (mm. Sorolan virkistysalueen liikuntamahdollisuuksiin panostaminen).
- Latujen ja luistelukenttien sähköistä kuntotietopalvelua kehitettiin.
- Jalankulun ja pyöräilyn infraa parantamalla lisättiin asukkaiden mahdollisuuksia liikkua arjessa kävellen ja pyöräillen sekä edistettiin kestäväällä tavalla liikkumisen houkuttelevuutta.
- Kirjastojen tiloja kehitettiin vastaamaan kuntalaisten tarpeita työskentelyyn ja opiskeluun sekä tarjoamaan mahdollisuuden sujuvampaan arkeen ja työntekoon.

Tavoite: Turvallisen ja viihtyisän arkiympäristön rakentaminen

- Laadukkaan asuinympäristön rakentaminen
- Uuden Lamminrahkan asuntoalueen rakentaminen
- Kestävän ja turvallisen liikkumisen edistäminen
- Koulumatkojen kokonaisvaltaisen suunnittelun edistäminen
- Lähijunan toiminnan edistäminen
- Ympäristö- ja taideohjelman toimeenpano
- Kaupungin tapahtumallisuuden edistäminen

Kestävän ja turvallisen liikkumisen edistäminen

- Pääosa valmistuneista asemakaavoista valmistui MAL-sopimuksen mukaiselle tehokkaan joukkoliikenteen alueelle. Näin parannettiin myös joukkoliikenteen toimintaedellytyksiä.
- Koulumatkojen kulkemiseen kestävällä tavalla kannustettiin erilaisten kampanjoiden, kuten Fiksusti kouluun ja Omin jaloin kouluun -hankkeiden avulla, jotka edistivät ympäristöystävällistä ja terveellistä liikkumista.
- Päiväkotien ja koulujen pihoille lisättiin uudisrakentamisen ja peruskorjausten yhteydessä liikkumista edistäviä tiloja ja liikuntapaikkoja, jotka ovat myös muiden asukkaiden hyödynnettävissä. Perheitä kannustettiin käyttämään pihoja myös vapaa-aikana.
- Joukkoliikennettä kehittämällä yhteistyössä Nyssen kanssa edistettiin sen käytön lisäämistä. Erityisesti ikääntyvän väestön tietoisuutta palveluliikenteen mahdollisuuksista on lisätty erilaisin infotilaisuuksin.
- Lisäksi toteutettiin pyöräilyn ja kävelyn olosuhteita parantavia hankkeita.
- Kaupunki osallistui koulumatkojen kokonaisvaltaiseen suunnitteluun uusien rakennushankkeiden yhteydessä.
- Lähijunahanketta edistettiin seudun kuntien yhteistyönä ja kaavoituksessa huomioitiin sille tilavaraukset.
- Kaupungin kestävä liikkumisen työryhmä koordinoi ja seurasi kestävä liikkumisen edistämishankkeen toteutumista. Toimintaa tuki erikseen hankittu liikenneturvallisuuskoordinaattori.
- Euroopan liikkujan viikko järjestettiin vuosittain ja siihen tuotti ohjelmaa monet palvelualueet poikkihallinnollisessa yhteistyössä. Ohjelmassa oli mm. somevideoita työmatkapyöräilystä, kulttuuripalveluiden taiteilijakävelykierros, auton vapaapäivä kampanja ja koulujen fillarivarikko.

Viihtyisän asuinympäristön rakentaminen ja ylläpitäminen

- Lamminrahkan uusi asuinalue valmistui ja ensimmäiset asukkaat muuttivat alueelle sekä koulukeskus vihittiin käyttöön. Alueelle on valmistunut mm. koulukeskus pihoineen, liikuntapuisto, toriaukio, eteläosan kadut, viheralueet, puistokäytävät ja leikkikentät.
- Uusia rakennuskohteita olivat myös Ruutanan koulukeskuksen ja Omenatarhan pienten lasten yksikön rakentaminen. Lisäksi toteutettiin useita infrahankkeita, kuten Lemetyn asemakaava-alueen, Finnentien ja Rantatien rakentaminen.
- Elinympäristön elämyksellisyyttä lisättiin Lumoava Kangasala -ympäristö- ja taideohjelmalla, joka tähtää elinympäristön lumovoimaisuuteen toteuttamalla ja hankkimalla julkisia taideteoksia. Ohjelman puitteissa on hankittu taidetta uusiin ja peruskorjattuihin kohteisiin sekä tehty myös taidehankintoja Kangasalan kaupungin taidekokoelmaan.

Maisa Majakka: Juokse, villi lapsi!, 2024

Ninni Luhtasaari: Solmussa, 2023

Tapahtumallisuuden edistäminen

- Kaupunki edisti kaupungin tapahtumallisuutta poikkihallinnollisesti erityyppisten ja kokoisten tapahtumien avulla. Järjestetyt tapahtumat olivat pääasiassa maksuttomia matalan kynnyksen tapahtumia.
- Kaupunki hankki kymmenen tapahtumamökkiä vuokrattavaksi tapahtumajärjestäjille lyhytaikaiseen tapahtumakäyttöön.
- Vuosittain Kangasalan yrittäjien kanssa yhteistyössä toteutettu joulunavaustapahtuma ja viime vuosina kehitetty joulukylä osaltaan elävöittivät keskustaa ja tarjosivat asukkaille elämyksiä.
- Osana tapahtumallisuuden edistämistä tapahtuman järjestäjien oli mahdollista hakea Kangasalan kaupungilta suurtapahtuma avustusta.
- Kulttuuripalvelut ja kirjasto ovat järjestäneet vuodessa yli sata matalankynnyksen tapahtumaa erilaisten teemojen ympärille huomioiden erilaiset ja eri ikäiset kävijät.
- Kesäteatterialueen kehittämisen myötä erilaiset tapahtumat ja teatteriesitykset ovat lisääntyneet. Vuonna 2024 toteutuikin Kangasalan kesäteatterin kävijäennätys.
- Myös osana osallistuvaa budjetointia tuotettiin erilaisia asukkaiden toivomia tapahtumia kuten valotapahtuma Kirkkoharjussa, jalkapalloilu tapahtuma ja maksuttomia elokuvanäytöksiä.

Laajassa hyvinvointikertomuksessa käytetyt tietolähteet

- Sotkanet
- TEAviisari, Terveystiedon edistämisen aktiivisuuden viitekehys (TEA)
- Move! -mittaus
- Kouluterveyskysely 2023
- Kaupungin omat tilastot ja tiedonkeruu
- Tilastokeskus
- Lipas –tietokanta
- Vipunen, Opetushallinnon tilastopalvelu
- Tampereen kaupunkiseutu – Seutuliiike, 2022 ja Kunnon kartta –tutkimus, 2022
- Mikä tekee arjestasi hyvän Kangasalla? – kysely, 2024
 - Kangasalan vanhusneuvosto toteutti kyselyn yhteistyössä Tampereen yliopiston tutkijoiden Anniriikka Rantala, Terhi Lampio & Outi Jolanki kanssa. Kysely oli suunnattu yli 65-vuotiaille ja siihen vastasi 320 henkilöä. Vastaaajista 72 % oli naisia, ja keski-ikä oli 76 vuotta.
- Väylävirasto

Lisätietoja

Hyvinvointikoordinaattori

Marjut Markkinen

marjut.markkinen@kangasala.fi

